

[Frank Jensen]

skab og teknisk videnskab som en helhed, sådan at vi siger: Noget vil vi styrke ekstra, andet vil vi kun styrke lidt, for det er bevarelse af kulturarv osv.? Prøv at se videnskabsområderne som et hele.

(Kort bemærkning).

Duetoft (CD):

Jeg vil sige til hr. Frank Jensen, at jeg har læst dagsordenen, så jeg ved godt, at det ikke er en folkeskoled debat. Men som jeg sagde i min første korte bemærkning, hænger tingene sammen, og man kan ikke diskutere forskning uden at diskutere, om fundamentet for de mennesker, der skal udvikle sig til forskere, er i orden. Derfor mener jeg at have et godt alibi for også at nævne folkeskolen i dag.

Jeg er enig i det synspunkt, hr. Frank Jensen kom med her til sidst, nemlig at man da ikke kan se bort fra sprog og andre kulturelle fag i forbindelse med eksport. Vi ved, hvad det har betydet at have mennesker, der eksempelvis kender noget til japansk kultur, mellemøstlig kultur osv. Det tror jeg heller ikke ministeren ser bort fra. Jeg er helt sikker på, at ministeren er opmærksom på den side.

Men det ændrer intet ved, at man kan diskutere, hvor mange mennesker fra nordisk arkæologi der nødvendigvis behøver at være for at gå ind i en eksportvirksomhed. Der er klare områder inden for humaniora, hvor man kan sige, at der ikke er en direkte sammenhæng. Jeg tror afgjort ikke, at sprog er med. Jeg tror, ministeren er enig i, at det er en vigtig parameter.

Undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder):

Det er kun et halvt år siden, jeg indviede et humanistisk forskningscenter ved Århus Universitet. Det var mig selv, der tog initiativet til den bevilling på, så vidt jeg husker ca. 30 mio. kr. til humanistiske forskningscentre. Det kom med i den tidligere regerings plan for forskning og udvikling. Dertil kommer, at forskerrekruiteringsplanen har været ovenud flink ved de humanistiske forskningssteder på universiteterne.

Så kan man sige, at vi skulle have været endnu flinkere. Jamen når forskningsandelen på et institut nærmer sig de 60 pct., sådan at man efterhånden skal lede efter studerende, hvad er det så egentlig, hr. Frank Jensen vil have vi skal

gøre? Ja, han vil måske have, at vi skal lukke flere studerende ind og så ansætte endnu flere lærere. Men vil han også det, så længe 17 pct. er ledighedsberørte?

Jeg synes, vi har et problem dér, og her må vi sige til de humanistiske institutter: Brug nu mulighederne i humanistbekendtgørelsen! Brug mulighederne i bachelorbekendtgørelsen! Hvis I kan bevise, at I kan afsætte jeres kandidater, så skal vi sige med det samme, at I må uddanne nogle flere.

Elisabeth Arnold (RV):

Det var hr. Duetoft, der fik mig til at tage ordet igen. Jeg vil gerne prøve at rette en misforståelse, hr. Duetoft gjorde sig skyldig i, nemlig at der dog var grænser for, hvor mange lektorer i nordisk arkæologi man kunne ansætte i det private erhvervsliv til at skaffe eksportindtægter.

Jeg vil gerne sige til hr. Duetoft, at folk, der er uddannet i nordisk arkæologi, er fantastisk dygtige på museumsområdet, og vores gode museer er noget af det bedste til at tiltrække turister, og turistererhvervet er et eksporterhverv, fordi det skaffer fremmed valuta til landet. Tag til Moesgaard og se deres fremragende udstilling om nordisk arkæologi. Tag til andre museer i alle landsdele og se, hvad de nordiske arkæologer gør for Danmarks valutabalace.

Hermed sluttede forhandlingen.

Fjerde næstformand (Poulsgaard):

Jeg skal efter ønske ændre rækkefølgen for de næste to sager på dagsordenen, og vi går derfor nu til dagsordenens punkt 4.

Den næste sag på dagsordenen var herefter:

4) Første behandling af lovforslag nr. L 160:

Forslag til lov om Forskningspolitisk Råd og forskningsråd.

Af undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder).

(Fremsat 11/1 89).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Frank Jensen (S):

Så skal vi i gang med resultatet af den redegørelsesdebat, vi lige har afsluttet, nemlig at ministeren nu ikke kan tilbyde forskningen flere penge, men så kan ministeren da altid sætte en debat i gang om struktur og kasser og diagrammer osv.

Nu er det anden gang i løbet af to uger, undervisnings- og forskningsministeren fremsætter et lovforslag med baggrund i OECD's analyse af dansk forskning og teknologipolitik. I sidste uge var det ministerens lovforslag om ændring af styrelsesloven for de højere uddannelsesinstitutioner, som blev fremsat med baggrund i OECD-analysen. I dag er det ministerens lovforslag om ændring i forskningsorganisationsstrukturen, som OECD bliver taget til indtægt for.

Hvad kan vi vente os i fremtiden med baggrund i OECD-analysen? Vi ser spændt frem til det.

Det er positivt, at ministeren vil lytte til kritik udefra. Vi kunne ønske os den samme lydhørhed hos ministeren, når kritikken bliver fremført her fra salen eller fra Danmark.

Det er bekymrende, at ministeren skal finde styrke i OECD-analysen eller -rapporten fra 1987, hver gang ministeren skal fremsætte et lovforslag, men det er endnu mere bekymrende, at ministeren gang på gang bevidst – tror vi – sår tvivl om, hvad det var, OECD-kritikerne fremførte i deres rapport. Det var nemlig ikke forskningsrådsstrukturen, der blev kritiseret. Det var derimod ministerens mange cigarkasser og alle de specielle organer og programmer uden for det etablerede system.

Det skal ikke forstås, som om Socialdemokratiet er modstander af en revision af strukturen, af at vi analyserer strukturen. Vi kunne blot godt ønske os et bedre analysegrundlag end det, ministeren har præsenteret for os.

Bag ministerens forslag ligger et ønske om at få skabt et overordnet organ, der kan rådgive regering og Folketing om prioriteringen af de samlede offentlige ressourcer til forskning.

Socialdemokratiet finder det positivt, at afløseren for Planlægningsrådet for Forskningen – altså det nye Forskningspolitisk Råd – skal dække den samlede danske offentlige forskning, men det forekommer ikke indlysende, at

det nye navn, en ændret sammensætning og udpegningsprocedure i sig selv skulle resultere i en markant styrkelse af rådgivning, koordinering og prioritering af de samlede offentlige ressourcer til forskning.

Det fremgik af ministerens redegørelse tidligere på dagen, at problemet på forskningsområdet primært er en alt for svag indsats i den private sektor. Hvorfor anviser ministeren så ikke i forhold til det nye Forskningspolitisk Råd nogle virkemidler for at løse dette vitale problem?

Om den foreslåede struktur med et mindre råd og et stort repræsentantskab, der mødes et par gange årligt, er den bedste model, kan naturligvis diskuteres. Eksempelvis har erfaringerne fra programkomiteer ved store offentlige forsknings- og udviklingsprojekter været blandede.

Socialdemokratiet ser hellere, at der i Forskningspolitisk Råd er en formaliseret brugerrepræsentation. Vi kan ikke acceptere, at der i et decideret politisk prioriteringsorgan ses bort fra repræsentation for fagbevægelsen, hvori- mod erhvervslivet er rigeligt repræsenteret. En sådan formalisering af en brugerrepræsentation kunne vi ønske os, og så finder vi ikke belæg for, at der oprettes et bureaukratisk element som et repræsentantskab.

Forskningspolitisk Råd adskiller sig fra forskningsrådene ved, at der her er tale om politiske prioriteringer – deraf navnet – i modsætning til forskningsfaglige prioriteringer og kvalitetsvurdering.

Når det drejer sig om forskningsrådene, fremgår det af bemærkningerne, at antallet skal reduceres fra de nuværende seks til et ikke nærmere defineret antal. Hvis ministeren vil påvise, at dette er en god løsning, og at der er perspektiv i det, mener vi, at der skal en mere fyldestgørende argumentation til. Vi mener ikke, at en reduktion af de seks forskningsråd til måske tre er den rigtige løsning. Vi frygter, at vi får en større bureaukratisering af rådernes arbejde med oprettelse af en lang række fagkomiteer, hvor de enkelte videnskabsområder vil sidde for sig selv.

Socialdemokratiet er enig med ministeren i kritikken af rådernes fondsfunktion. Der tildeles i øjeblikket alt for små og for mange bevil- linger, småbevillinger. En forklaring på denne udvikling kan ministeren finde i sin egen admi-

[Frank Jensen]

nistration af bevillingerne i Direktoratet for de Videregående Uddannelser. Kun ved øgede basisbevillinger til institutionerne kan rådene koncentrere deres bevillingspraksis om mere strategiske placeringer på store og flerårige bevillinger.

Socialdemokratiet kan ikke tilslutte sig en rammelov på forskningsrådsområdet. Vi er som sagt stærkt nervøse for, at en sammenlægning som den, ministeren lægger op til, vil gøre området mere bureaukratisk. Positive samarbejdslinier mellem de nuværende forskningsråd vil måske blive brudt. En styrkelse af rådene kan sagtens gennemføres under den nuværende rådsstruktur.

Socialdemokratiet kan således ikke tilslutte sig lovforslaget i den nuværende udformning, men ser mange positive elementer i oprettelsen af et overordnet Forskningspolitisk Råd på tværs af samtlige ministerier.

(Kort bemærkning).

Elisabeth Arnold (RV):

Hr. Frank Jensen nævnte det ønskelige i at få en formaliseret brugerrepræsentation i Forskningspolitisk Råd. Jeg vil gerne bede hr. Frank Jensen om at prøve at klargøre over for dette Ting: Hvem er brugerne af forskningen? Er det specielt fagbevægelsen? Det kan jeg da ikke se nogen speciel grund til. Er det de kommende generationer, hr. Frank Jensen? Er det verdenssamfundet? Eller hvem er det? Hvem er det, der skal være repræsentant for brugerne i Forskningspolitisk Råd? Det vil jeg gerne høre svaret på.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Der er tale om, at vi i det nye Forskningspolitisk Råd skal have erhvervslivets repræsentanter, som ene og alene skal udpeges ud fra deres personlige egenskaber. Det skal ikke være nogen institutionsudpegning. Det er fornuftigt. Det ser vi som en fornuftig nyorientering i Forskningspolitisk Råd.

Men man ser bort fra, at vi i samfundet har en stor brugerrepræsentation, nemlig de medarbejdere, som ude i virksomhederne skal udsættes for de forskningsresultater, som bliver opnået på vores institutioner. Derfor mener vi rent faktisk, at den side af samfundet også skal

repræsenteres i Forskningspolitisk Råd. Der er tale om diskussion og prioritering af ressourceallokeringer, ikke om en faglig kvalitetsvurdering, hvad der er tale om i forskningsrådene. Derfor mener vi, at vi ikke kan se bort fra arbejdsmarkedets parter i forhold til Forskningspolitisk Råd.

(Kort bemærkning).

Elisabeth Arnold (RV):

Jeg synes, det er udmærket, at hr. Frank Jensen kalder en spade for en spade og siger, at han gerne vil have arbejdsmarkedets parter repræsenteret i Forskningspolitisk Råd. Men så skal han ikke kalde det brugerrepræsentation, for det er det ikke.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Jeg skal sige til fru Elisabeth Arnold, at jeg i min ordførertale sagde, at det var fagbevægelsens repræsentation, der manglede i Forskningspolitisk Råd. Så jeg kaldte allerede fra starten af en spade for en spade.

Per Stig Møller (KF):

Det sidste endte noget rodet. Først var det brugerne, så var det medarbejderne, og nu er det pludselig fagbevægelsens repræsentation, der mangler. Det sidste er der i hvert fald sørget for ikke mangler, for de sidder i repræsentantskabet. De skal ikke sidde i rådet, for det skal bestå af forskere, og dér kommer aktive forskere fra erhvervslivet i hvert fald ind i billedet.

Jeg tror, hr. Frank Jensen skal spekulere lidt over, hvad det egentlig er, han ønsker, før han kommer op på Folketingets talerstol.

Lad mig komme med to påstande vedrørende det her forslag, to grundpåstande vedrørende vores forskningssituation, i forlængelse af den tidligere debat.

Lad mig først sige, at vækst løser ikke i sig selv alle forskningsproblemer. Spørgsmålet er f.eks.: Hvis vi nu ville fordoble antallet af forskere, ville vi så have tilstrækkelig mange forskere? Vi taler alle sammen om at fordoble, men har vi overhovedet disse mennesker, og har vi dem uddannet?

Den næste påstand er, at teknologisk planlægning og styring af virksomheder løser heller ikke eksportens problemer i sig selv, i hvert fald

[Per Stig Møller]

ikke alle problemer. F.eks. er det en kendsgerning, at en af vore største eksportartikler har et meget lavt videnindhold og er ikke særlig videnintensiv – det er småkager.

Men da meget skal planlægges og styres gennem Folketinget og Folketingets beslutninger, skal vi i Folketinget være bedre til at se, hvor vi kan løfte os selv op for Danmark og erhvervslivet og forskningen, og hvor vi bedst kan støtte. Med os er det vel egentlig som med lægerne på Molières tid. Han sagde om lægerne: De kan ikke andet end lindre og trøste. Vores opgave er vel at lindre og løfte.

For bedre at kunne lindre og løfte har vi støttet os til OECD's kritik af vores måde at organisere forskningen på. Og denne anbefaling fra OECD har ført til, at vi nu har stillet forslag om Forskningspolitisk Råd.

Det er meget væsentligt, at man har et samspil mellem universitetssektorens og erhvervslivets forskning. Det har vi været meget inde på tidligere. Det behøver vi ikke at bruge mere tid på nu. Det er bl.a. noget, vi har lært af Miti i Japan, som vi selvfølgelig ikke kan overføre alt fra, men man kan da i hvert fald lære, at dér har man netop et sådant samspilsorgan, hvor man har en problembeskrivelse, man har en rådgivningsfunktion over for beslutningstagerne, og man har et sted, hvor man sætter mål. Ud fra denne målsætning kan man rådgive regering og Folketing om forskningens nyttiggørelse for samfundet både i den private og i den offentlige sektor, og man kan tage initiativer til udarbejdelse af forslag til løsning af aktuelle problemer og udredning af temaer. Det er ganske fortræffeligt, at vi får denne ændring via et forskningspolitisk råd, således at tingene bringes sammen og ressourcerne bruges bedst muligt, og jeg er enig med ministeren, der under den tidligere debat gav udtryk for, at han mente, vi skulle samle kræfterne mere. Det er jo temmelig absurd, at en hel del forskning foretages med for lave bevillinger, fordi de er spredt ud over for mange institutter og forskere ikke kan komme til at arbejde sammen.

Det næste er, at man prøver at gøre tingene mere tværfaglige, at man prøver at se tingene i sammenhæng, og det vil sige, at man indhenter et råd fra Forskningspolitisk Råd med henblik på en ny sammensætning af forskningsrådene og forhåbentlig en nedbringelse af deres antal. Det er jo rigtigt, som der står i bemærkningerne

side 5, at både det bioteknologiske forsknings- og udviklingsprogram og materialeforskningsprogrammer gennemføres på tværs af grænserne mellem de nuværende forskningsråd og grænserne mellem institutioner og fakulteter, og det drejer sig også om at få disse grænser fjernet og få mere sammenhæng i tingene, fordi viden opstår, hvor 2 ting, man ikke havde ventet kunne forenes, pludselig forenes.

Vi skal derfor hilse dette forslag velkommen og vil støtte det i udvalget.

Rahbæk Møller (SF):

Jeg vil starte med den del, som jeg i hvert fald ikke kan tilslutte mig, og det er bemyndigelsen til ministeren til at sammenlægge en række forskningsråd. Det drejer sig især om det humanistiske og det samfundsvidenskabelige råd, som ministeren nu i sin fusionsiver vil fusionere, det drejer sig om det lægevidenskabelige, der skal lægges sammen med biologien til et biologisk forskningsråd i stik modstrid med den sundhedspolitik, som WHO har anbefalet Danmark, og det drejer sig om at lægge de øvrige naturfag og ingeniørfagene sammen. Dette kan vi ikke tilslutte os.

Nu kender jeg ministeren godt nok til at kunne sige, at når vi går imod nogle af hans ideer, uanset hvor ejendommelige de måtte være, beskyldes vi for konservatisme, der står for aldrig at ville lave noget om, men så vil jeg godt sige, at vi er villige til at se på rådsstrukturen; f.eks. mener jeg, at det lægevidenskabelige forskningsråd burde gøres til et sundhedsvidenskabeligt forskningråd i overensstemmelse med vores almindelige sundhedspolitik, og jeg mener, at vi skal overveje at lave et miljøvidenskabeligt forskningsråd. Vi fik at vide, at et sådant havde de i Finland ud over de seks, vi har, og jeg har lige læst i avisen, at der er kommet en rapport. Den er ikke tilstillet udvalget endnu, men det kommer formodentlig. Ifølge aviserne er det en international anbefaling, at vi laver et sådant miljøpolitisk forskningsråd, så det er nok værd at overveje.

Omlægningen af bevillingssystemet i forskningsrådene kan jeg i det væsentlige tilslutte mig. Jeg har dog 2 bemærkninger, hvoraf den ene er, at det er godt nok, at de fleste midler bruges strategisk, men der skal også være plads til at støtte enkeltprojekter. Det gælder jo i et kollegialt system ganske uanset styrelseslov og

[Rahbæk Møller]

meget andet. Det gjaldt også før, under professorsorvældet, at enkeltpersoner kunne komme i klemme med et projekt, og så er det godt, at der er et andet sted, de kan gå hen.

Det andet forbehold gælder tanken om, at man ikke længere skal yde småbeløb til rejser og lign. Jeg synes, det er en god ting, men det kræver jo altså, at institutionerne har pengene. Hvis de har det, kan jeg kun se det som en styrkelse af rådernes arbejdsforhold.

Hvad angår omlægningen af Planlægningrådet for Forskningen til et forskningspolitisk råd, er jeg også i det væsentlige positiv. Jeg har ét forbehold, og det er en lille frygt, når nu ministeren skal udnævne disse ni personer. Jeg håber så sandelig, at det bliver en pluralistisk udnævnelse. Der har været en del kritik i forskningsverdenen af, at der var rigeligt mange Venstremænd på centrale poster. Jeg håber ikke, det bliver tilfælde her.

Jeg vil godt tilføje, at jeg ikke ser det som en løsning på noget som helst at følge hr. Frank Jensens idé om at sætte LO og Dansk Arbejdsgiverforening ind i dette råd. Det synes jeg ikke kan være tanken. De hører hjemme i repræsentantskabet, ikke i rådet.

Endelig skal jeg tilslutte mig, at det nye forskningspolitiske råd får ansvaret for den samlede forskning i landet. Der er brug for en fælles koordinering.

Med andre ord: Jeg kan tilslutte mig dette forslag, hvis det på nogle punkter får en noget anden udformning.

Niels Anker Kofoed (V):

Det skal ikke bebrejdes ministeren, at han har søgt inspiration hos OECD, sådan som hr. Frank Jensen var inde på. Jeg kan godt forstå, at ministeren har gjort det, for det er vanskeligt for ham at få nogen særlig inspiration til forandringer hos hr. Frank Jensen og hans parti. Jeg synes, at det, der har præget Socialdemokratiet de sidste år, er, at de meget nødig vil noget nyt. Hvis der kommer et nyt forslag, er man nærmest imod.

Det var i sin tid partiet Venstre, synes jeg, der havde patent på det, men det er snart mange år siden, og jeg synes ikke, det er nødvendigt, at Socialdemokratiet overtager det, efter at vi har forladt det.

Det var nogle sådan lidt polemiske bemærkninger, det indrømmer jeg, men jeg kunne ikke dy mig.

Forslaget om et forskningspolitisk råd synes jeg lyder meget tiltalende. På grundlag af de erfaringer, man har gjort, får man altså et råd af en størrelse, som man kan håndtere, der skal have ansvaret for den tværgående forskning. Det synes jeg er rigtigt.

Jeg synes også, de ideer er rigtige, der er med til at nedbringe antallet af forskningsråd. Spørgsmålet er, hvor meget det skal nedbringes, men det vi kan diskutere i udvalget.

Jeg synes også, det er en udmærket idé med et repræsentantskab – det står i § 4 – og heri har ministeren jo foreslået, at bl.a. arbejdsmarkedets parter skal sidde, således at også modsatte opfattelser kan komme til udtryk. Det synes jeg lyder meget fornuftigt.

Må jeg så sige generelt, at vi har vel en tendens til i Danmark at have en masse råd. En masse folk løber til møder. Tænk, hvis man gjorde den tid op i penge, som vi bruger til møder i dette samfund. Det er jo urimeligt at bruge så meget tid på det, og dette forslag er vel også en konsekvens af, at man har set, at vi var kommet for langt ud i vores mødeaktivitet. Jeg hilser i hvert fald ministerens forslag velkommen.

Detaljerne mener jeg hører udvalgsarbejdet til, og jeg synes – ja, undskyld, at jeg igen siger nogle rosende ord om hr. Rahbæk Møller, men han kan jo lade været med at høre efter – at hans konklusion var fornuftig. Jeg tror også, at vi kan få et fornuftigt resultat ud af det udvalgsarbejde, der kommer.

Jeg tilsiger ministeren støtte til et godt udvalgsarbejde på grundlag af dette forslag.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Ja, bortset fra de polemiske bemærkninger fra hr. Niels Anker Kofoed kunne jeg ikke se andet end masser af ros. Men vi skal vide, hr. Niels Anker Kofoed, inden vi river ned, hvad det er, vi vil bygge op, og vi skal have et ordentligt analysegrundlag, inden vi river ned og bygger nyt op her i huset.

Det, jeg efterlyste, var netop det analysearbejde, som skulle danne baggrund for, at vi bygger nyt op og river gammelt ned, og det mener jeg ikke vi har i øjeblikket, for jeg er uenig i den konklusion, som ministeren har draget af OECD-kritikken. Den hørte jeg ikke hr. Rahbæk Møller kommentere, men grundlaget for ministerens forslag er jo, at OECD skulle

[Frank Jensen]

have kritiseret vores nuværende forskningsrådsstruktur. Det kan man ikke læse ud af OECD-rapporten. Jeg vil anbefale hr. Niels Anker Kofoed at læse denne rapport, for deri står der, at baggrunden for kritikken er den uoverskuelige mængde af cigarkasser, der findes på forskningsområdet i form af nye programmer og organer, som er placeret uden for det etablerede bevillingssystem. Derfor synes jeg, vi skal have et bedre grundlag at bygge vores politik op på.

Så er der det med at lade arbejdsmarkedets parter være repræsenteret i repræsentantskabet, som blev nævnt fra hr. Per Stig Møllers side.

Jeg er enig med ham, hvis vi vil give repræsentantskabet nogle bemyndigelser, men det fremgår jo ikke af ministerens lovforslag. Det er bare sådan et, for mig at se, bureaukratiserende element i øjeblikket, men jeg forstår da godt, at hr. Per Stig Møller er tilfreds, for der står jo i forslaget, at også mennesker fra erhvervslivet med forskningskendskab kan blive medlemmer af repræsentantskabet. Dermed sikrer vi ikke, at fagbevægelsen får lov til at sidde med og give sit bidrag, og det er jo det, det drejer sig om. Vi skal have et samarbejde om dette her, det skal ikke være et råd, som bare kan spille selvstændigt ud. Det skal jo komme med anbefalinger til Folketinget her. Hvorfor skal vi dog så ikke også lytte til de bidrag, som dansk fagbevægelse kan komme med i forhold til hele forskningsområdet? Jeg mener ikke, at fagbevægelsen skal sidde der bare for at sidde der, men fordi den også på dette område kan bibringe prioriteringsdebatten noget fornuftigt, sådan at vi får et bedre udbytte af den.

(Kort bemærkning).

Per Stig Møller (KF):

Jeg mener, at jeg under den tidligere debat var enig med hr. Frank Jensen om, at det var meget vigtigt, at vi havde grundforskning, og at man lod den styre på ordentlige forskningsmæssige præmisser. Derfor betragter jeg det også som meget vigtigt, at vi har en forsker f.eks. fra Novo siddende frem for den HK'er, der gik imod de romerske vandhjul overhovedet. Og jeg synes, det er ret vigtigt, at vi har et repræsentantskab, der kan give råd, så man også har de andre elementer inde i billedet, men de skal ikke styre forskningen. Så går det bare, som vi var enige om før det ikke måtte gå.

(Kort bemærkning).

Niels Anker Kofoed (V):

Uden at starte en polemik kan jeg ikke lade være med at sige til hr. Frank Jensen, at jeg synes, det, han stod op og sagde her, var udmærket. Det er et gammelt konservativt synspunkt, at vi i hvert fald ikke skal rive noget ned, før vi har noget, der er bedre, men det er jo ikke noget, der kendetegner et parti i dag. Jeg har oplevet Socialdemokratiet som et ungt, frisk og dynamisk parti, men det, man siger nu, bekræfter, at de er blevet sådan lidt bagstræberiske. Det vil måske vise sig under udvalgsarbejdet.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Jeg husker med glæde andre debatter her i salen, hvor vi havde Venstreordførere, som gik lidt dybere ned i substansen i stedet for at starte en polemisk debat som den, vi har i øjeblikket.

Det, vi siger, er, at vi ikke er nervøse for at tage en diskussion om og foretage en analyse af vores forskningsrådsstruktur. Vi mener rent faktisk, det er nødvendigt, når der er gået et vist antal år, at lave en kvalitetsvurdering, der viser, om vi får det rigtige ud af arbejdet. Derfor hilste vi velkommen, at et sådant arbejde blev sat i gang, men resultatet mangler vi desværre, hr. Niels Anker Kofoed, og det er det, jeg efterlyser.

Vi vil gerne være med til at ændre og også bygge nyt op, men hr. Niels Anker Kofoed må give mig ret i, at vi ikke skal nedbryde blot for nedbrydningens skyld og vise handlekraft bare ved at rive ned. Der skal være et alternativ til at overtage opgaven, det går jeg ud fra at hr. Niels Anker Kofoed er enig med mig i.

Mogens Elvensø (FP):

I den forskningspolitiske redegørelse, som vi fik før, var der en sammenligning mellem Danmarks forskningsudgifter og nogle andre lande, og deraf fremgik det, at de andre havde 3 gange så meget forskning som Danmark, målt i forhold til bruttonationalproduktet. Der blev også nævnt en anden ting, nemlig hyppigheden af patentanmeldelser, og en sammenligning mellem Danmark og især Japan og USA faldt ikke ud til Danmarks fordel.

På den baggrund foreslog man så i L 159 en påstået effektivisering af disse ting, hvorefter

[Mogens Elvensø]

den tanke fremkom, at vi skulle ændre Planlægningsrådet for Forskningen til et forskningspolitisk råd, der også skulle arbejde sammen med de eksisterende forskningsråd, og nu skal der altså aktiviseres 125 personer i denne opgave.

Den virkelige årsag til forskellen mellem Danmark og de andre lande blev ikke rigtig forklaret, men den er én ganske bestemt, nemlig skatteforholdene og de vilkår, erhvervslivet har. At universitetsfolk i USA er foran Danmark med ansøgninger om patenter, skyldes hovedsagelig, at USA's universiteter opretholdes ved private midler, og at man dér selv må bidrage til indtægterne.

Så sent som den 16. januar 1989 har Forskningsudvalget fået en invitation fra Teknologinævnet til samarbejde, og det vil selvfølgelig betyde, at der senere vil komme lignende invitationer, der så sikkert vil ende med et krav om endnu et organ, et overordnet organ, der skal koordinere arbejdet i Teknologinævnet og i det her foreslåede Forskningspolitisk Råd.

Begrundelsen for Forskningspolitisk Råd var, at man skulle styrke de forskningsmæssige rådgivende organers autoritet og udvide deres funktionsområde; de skal gives nye arbejdsområder og uafhængighed. I bemærkningerne står der gang på gang, at der er behov for forenkling. OECD fremhæver, at vi har for mange organer med deraf følgende uoverskuelighed, men det foreliggende lovforslag er typisk dansk, så det løser ikke dette problem, og det giver ikke nogen forenkling.

Der er noget i loven, vi kan godkende, og det er f.eks., at beskikkelsesperioden nedsættes fra 4 til 3 år, men det eksisterende Planlægningsråd skal efter loven afløses af Forskningspolitisk Råd. Dette 9-mands-råd skal have et repræsentantskab på 20-25 personer, og det er dette repræsentantskab, der giver rådet en helt anden karakter end det eksisterende Planlægningsråd. Det er også det, der giver det det nye navn, hvor man tilføjer ordet »politisk«, idet der skal være repræsentanter for arbejdsmarkedets parter og erhvervsorganisationerne.

Det bliver herefter ikke rent videnskabelige informationer, Folketinget får forelagt af rådet, og det svækker selvfølgelig tiltroen til dem. Vi vil gerne forhandle med forskningsministeren om sammensætningen af dette forskningspolitiske råd, men også om de andre forskningsråd, for det ser jo ud til, at der skal blandes ting sam-

men, og da har vi navnlig de humanistiske og de samfundsvidenskabelige institutter, der gerne vil have et ord indført om, hvad der skal forskes i.

Den bedste indsats, Folketinget kan gøre for forskningen, er at give elever og kandidater på undervisningsstederne den bedst mulige undervisning, således at standarden hos de nye kandidater kommer på højde med den bedste i andre lande. Vi ved jo fra Novos direktør, som vi bl.a. har set på fjernsynet, at man var nødt til at tage forskningsfolk fra udlandet ind for at kunne opretholde forskningen på Novo.

Det, vi skal have, er en erhvervsvenlig politik, ikke en restriktiv, og det skal skattemæssigt gøres lettere for disse erhverv. Det må være Folketingets mål.

Det ny Forskningspolitisk Råd vil få samme karakter som Teknologinævnet, og vi tror, at det vil blive en ny form for bureaukrati.

(Kort bemærkning).

Elisabeth Arnold (RV):

Jeg vil gerne referere til hr. Mogens Elvensøs bemærkning om, at Novos direktør skulle have sagt, at man var nødt til at tage forskere ind fra udlandet for at kunne opfylde sine forskningsforpligtelser.

Jeg synes, der er noget paradoksalt i, at vi her på den ene side står og siger, at det er katastrofalt, at vore forskere har for ringe mobilitet, de flytter ikke til udlandet, og der er ingen udenlandske forskere, der tager hertil, og på den anden side kritiserer et dansk firma for at tage udenlandske forskere ind. Det er positivt, at der er udenlandske forskere, der kommer til Danmark og beriger dansk erhvervsliv med deres viden, og det er positivt, hvis danske forskere tager til udlandet. Jeg synes, hr. Mogens Elvensø skal betragte det under den vinkel.

Fjerde næstformand (Poulsgaard):

Ønsker fru Elisabeth Arnold ordet i talerækken?

Elisabeth Arnold (RV):

Jeg er naturligvis ked af, hvis hr. Mogens Elvensø overhørte mit spørgsmål til ham, men han kan måske svare senere.

Det foreliggende lovforslag om Forskningspolitisk Råd og om forskningsråd indeholder

[Elisabeth Arnold]

primært 3 ændringer i forhold til de bestående tilstande.

Der er for det første den nye overbygning, Forskningspolitisk Råd, som skal erstatte Planlægningsrådet for Forskningen, dernæst er der tanken om at nedsætte antallet af forskningsråd, og til sidst er der hensigterne om at sørge for, at forskningsrådene inden for deres arbejdsområder får færre, men større bevillinger.

Hvad det første angår, den nye overbygning, Forskningspolitisk Råd, må vi sige fra Radikal side, at vi tror, det er en god idé. Vi tror, at tiden er inde til at ændre på den hidtidige struktur. Den var jo meget stærkt bundet til opdelingen i forskningsråd, som tiden er løbet en hel del fra, og der er formentlig meget god idé i efter så lang tid, som det nu har fungeret, at tage strukturen op til overvejelse og så sige: Vi laver et nyt forskningspolitisk råd, som skal have en masse gode, fornuftige og udmærkede opgaver, som er remset op her i lovforslaget.

Jeg har nogle enkelte kommentarer til Forskningspolitisk Råds sammensætning.

Disse personer, som skal sidde i dette råd, skal have en fantastisk masse gode egenskaber. De skal være i stand til at kommunikere, til at rådgive og til at følge med i den almindelige samfundsdebat, i erhvervslivets forskning og i grundforskningen inden for en hel del forskellige forskningsområder.

Det bliver formentlig ikke vanskeligt at finde nogle personer, der kan sidde i Forskningspolitisk Råd, men det bliver nok svært at finde nogle, som ikke i forvejen er booket op 117 andre steder, fordi de er så gode. Derfor kan vi måske frygte, at Forskningspolitisk Råds medlemmer ikke får tid til at løse alle de mange opgaver, som det skal have, og derfor kunne det være rart at høre ministerens kommentar til, om det er muligt at forsyne disse udmærkede mennesker med en eller anden form for sekretariatsbistand, eller om man kan løskøbe dem fra deres nuværende stillinger, for hvis de skal opfylde intentionerne i lovforslaget, som vi fra radikal side er meget tilfredse med, skal de i hvert fald have meget at lave, og de vil, hvis de har alle de udmærkede kvalifikationer, de skal have ifølge lovforslaget, være godt optaget mange andre steder.

En anden ting vedrørende overbygningen er det problem, som jeg tror det var hr. Frank Jensen, der også nævnte, i forbindelse med OECD-

rapportens kritik af det danske forskningsbevilningssystem. Jeg håber, det kan fremgå af den videre debat, at konstruktionen med Forskningspolitisk Råd i nogen grad vil råde bod på den forvirring, der har hersket indtil nu, at man får samlet nogle af de forskningsmidler, som ligger i andre ministerier til energiforskning, miljøforskning, forskning inden for landbruget og måske også noget teknologiforskning, sådan at man får et bedre overblik over, hvad de samlede forskningsmidler går til. Det tror jeg ville imødekomme en del af OECD's kritik og måske også gøre os herinde lidt tryggere.

Så er der endelig forskningsrådenens mindre antal. Det fremgår jo ikke af lovforslaget her, hvilket antal man skal have i stedet for de seks, man har nu, men jeg er enig med ministeren i, at den måde, de nuværende seks råd er opdelt på, er utidssvarende. Uanset hvilke typer råd man når frem til, synes jeg i hvert fald, vi skal sigte mod, at der bliver mulighed for tværgående forskningsprojekter, og at vi afskaffer de forskningsråd, som er strengt læreanstaltsspecifikke, altså hvor man har et forskningsråd, som i virkeligheden udelukkende fordeler penge til en enkelt læreanstalt.

Der er endvidere en enkelt konflikt i hensigterne i rådsopdelingen, fordi man på den ene side gerne vil have øget effektivitet og nogle brede råd og på den anden side også gerne vil have disse meget enkle konstruktioner. Det er spørgsmålet, om man kan rumme al den ekspertise, der skal kunne mobiliseres på de enkelte fagområder, uden at nedsætte underudvalg og øge bureaukratiet. Det vil jeg i hvert fald gerne have et par kommentarer til fra ministeren.

Så er der endelig den erklærede intention om de større og færre bevillinger, og det er i hvert fald – som flere andre ordførere har sagt for mig – en fantastisk god idé, hvis man kan give de enkelte institutioner råderet over beløb op til en vis størrelse, så de ikke skal søge om småting, som belaster forskningsrådene og øger ventetiden og usikkerheden. Men det forudsætter naturligvis, at bevillingsstrukturen for de enkelte institutioner bliver tilpasset derefter.

Til sidst vil jeg så sige, at vi fra Det Radikale Venstres side vil medvirke til et positivt udvalgsarbejde. Der er ingen grund til at betvivle de gode hensigter i forslaget, og vi tror, det kan vise sig at blive værdifuldt for dansk forskning.

Jette Pors (CD):

Jeg skal gøre det ganske kort, for også i CD finder vi, at der er vældig gode intentioner bag forslaget, at der er behov for en langsigtet strategisk forskningspolitik på tværs af fag- og sektorgrænser, og at der er behov for en forenkling. Det kan vi kun tage til os som en oplysning, vi er enige i.

Der er tale om en strukturændring, og jeg hæfter mig ved, for det smager mig godt, at i diverse forskningsråd og Forskningspolitisk Råd skal medlemmerne beskikkes i deres personlige egenskab, og ikke fordi de tilhører en eller anden institution eller organisation.

Vi er positive over for forslaget.

Lysholm Christensen (KRF):

Substansen i det foreliggende lovforslag vil jeg dele op i 3 grupper. For det første: Oprettelsen af Forskningspolitisk Råd, for det andet: Muligheden for en reduktion af antallet af forskningsråd, og for det tredje: Overførsel af de mindre forskningsprojekter til institutionerne.

Med hensyn til det første vil jeg sige, at Kristeligt Folkeparti kan støtte grundtankerne i ministerens forslag om et forskningspolitisk råd. Vi har med glæde noteret, at forslaget indebærer, at halvdelen af rådets medlemmer skal være aktive forskere, men vi efterlyser nogle flere kriterier for udpegning af medlemmer til rådet, end der er nævnt i forslaget. Hvordan bliver f.eks. forholdet mellem interesserne for grundforskning og anvendt forskning i det nye råd? Man bør sikre sig, at arbejdet i rådet ikke forhindrer medlemmerne i at fortsætte deres forskning; f.eks. bør der for forskere på læreanstalterne ske en tilsvarende reduktion i undervisningsbyrden.

Med hensyn til det andet punkt er Kristeligt Folkeparti ikke overbevist om nytten af at reducere antallet af forskningsråd fra de nuværende 6. Efter ministerens tanker, som de er fremlagt i forskellige fora, skal bl.a. Statens Teknisk-Videnskabelige Forskningsråd lægges sammen med Statens Naturvidenskabelige Forskningsråd. Vi er betænkelige ved denne sammenlægning, som meget vel kan komme til at betyde, at den anvendelseorienterede forskning fremmes på bekostning af den grundforskning, som til syvende og sidst også skal være en inspiration for den anvendelsesorienterede forskning.

Det er meget tvivlsomt, om man kan styrke forskningen ved at indføre en struktur, som ikke nyder forskersamfundets tillid. Det er naturligvis en formildende omstændighed, at det i bemærkningerne til forslaget nævnes, at ministeren vil søge råd hos Forskningspolitisk Råd vedrørende antallet af forskningsråd og afgrænsningen mellem dem.

Med hensyn til det tredje punkt så fremgår det af bemærkningerne på side 4, at mindre forskningsprojekter skal overføres til institutionerne. Det forudsætter naturligvis, at institutionernes grundbevillinger øges, og at man sikrer sig, at disse bevillinger ikke bliver opslugt af institutionernes øvrige behov. Derfor vil vi godt spørge ministeren, hvorledes han har tænkt sig at sikre sig, at disse bevillinger, som var tiltænkt de mindre projekter, ikke bliver opslugt af de store institutioners bevillinger.

Vi glæder os naturligvis over de fusioner, der har været de senere dage. Vi glæder os over, at vi dermed får nogle mere slagkraftige forskermiljøer. Men vi vil godt sige, at vi mener, der fortsat også bør være mulighed for at yde bevillinger til mindre enheder, fordi vi mener, at der fortsat kan være god inspiration, megen nyttig forskning og gode resultater at hente i de mindre projekter. Vi mener derfor, det skal være et både-og.

Kristeligt Folkeparti vil medvirke til en positiv udvalgsbehandling.

Knud Lind (FP):

I ministerens bemærkninger på side 4 øverst står der:

»OECD's gennemgang af dansk forsknings- og teknologipolitik fra 1987 understregede, at der på en række punkter var behov for at overveje ændringer og tilpasninger, og det blev fremhævet, at det danske forsknings- og teknologisystem, generelt taget, havde alt for mange organer med deraf følgende uoverskuelighed og utilstrækkelige midler.«

I den forbindelse vil jeg gerne spørge ministeren, om han mener nærværende forslag til fulde opfylder OECD's ønsker. Jeg er ikke helt sikker på det, for jeg har lagt mærke til, at det er, som om der er kommet den nye mode i Folketinget og i ministerierne, at man i bemærkningerne taler om afbureaukratisering, forenkling osv., men at lovforslagene enkelte paragraffer står i skærende modstrid til bemærkning-

[Knud Lind]

gerne. Desværre læser pressen i allerbedste fald kun bemærkningerne, ellers læser de kun en enkelt side af ministerens udkast, og det er ikke altid nok.

Derfor vil jeg også spørge ministeren: Hvem skal forske, mens forskerne politiserer i Det Forskningspolitiske Råd? Læger skal operere, og kaptajner skal sejle skibene; de skal ikke sidde i nogle råd og sludre tiden bort. Mener ministeren, at det, at man er en god forsker, er ensbetydende med, at man er et godt medlem af Forskningspolitisk Råd, for jeg kan jo se, det er ministeren, der skal udpege nogle af disse personer?

I øvrigt mener jeg – og det er meget vigtigt – at man burde have noget helt andet end Forskningspolitisk Råd, man burde have et erhvervsorienteret forskningsråd, hvis ministeren nogen sinde skal slippe af med udlandsgælden. Det er det, Danmark har brug for, for ellers bliver vi rent industrielt set et uland på linje med f.eks. Kina og Taiwan, hvor man laver sådanne småting, mens de andre er løbet forbi os, fordi de har forstået, at de ikke kan sidde og forske i forskningsrådene, men at de kun kan politisere. Man kalder det endda forskningspolitisk, så der må jo være noget om det.

Jeg vil gerne nævne et enkelt område, og det er de superledende materialer, hvor den danske indsats vil få en meget stor betydning for Nordisk Kabel- og Traadfabrikker. Hvad med det? Det er nu svært at opfinde superledere, mens man sidder og politiserer i Forskningspolitisk Råd, og derfor burde den opgave, der desværre står som nr. 5, have stået som nr. 1 nemlig »at rådgive om forskningens nyttiggørelse for samfundet både i den private og den offentlige sektor«, mens resten af politiseringen og deres snak rundt omkring burde forstumme.

(Kort bemærkning).

Mogens Elvensø (FP):

Fru Elisabeth Arnold refererede mig for at have gjort opmærksom på, at Novo måtte hente forskere udefra. I den forbindelse vil jeg gerne gøre Folketinget bekendt med, at der for tiden på Danmarks Tekniske Højskole foregår en diskussion mellem eleverne og andre om, at den undervisning, der bliver givet, ikke er så god som i gamle dage. Det var også derfor, jeg i mine slutbemærkninger sagde, at man skulle sørge for at få en bedre undervisning, således at vore kandidater står bedre rustet.

Undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder):

Jeg vil gerne forsikre hr. Knud Lind om, at vi med dette forslag ingenlunde afparerer al den kritik, som OECD-rapporten indeholder, men ideen er jo, at netop det nye Forskningspolitisk Råd skal hjælpe os med at gøre endnu mere, skal give regeringen råd om, hvad vi bør tage initiativ til. Hertil kan hr. Knud Lind selvfølgelig sige: Jamen det kan regeringen da selv finde ud af. Jamen i den slags vanskelige sager har enhver regering brug for det, jeg vil kalde systemstøtte – brug for, at man får støtte af den sagkundskab, der findes på området; ellers vil man heller ikke slippe igennem med noget i dette Ting. Rådgivningsstruktur er således vigtig, når det gælder anliggender, der vedrører felter, hvor sagkundskab er så nødvendig for de politiske beslutninger.

Derfor er jeg så glad for den brede tilslutning, der er til etableringen af dette forskningspolitiske råd, og jeg er også glad for, at flere ordførere har understreget, at rådet skal være ikke blot undervisnings- og forskningsministerens, men hele regeringens råd, altså hele statens forskningsråd. Det er vigtigt at understrege.

Der har været visse indvendinger vedrørende saneringen eller ændringen af selve forskningsrådsstrukturen, altså de nuværende seks forskningsråd. Der har især været indvendinger imod, at det skulle klares ved en bemyndigelse til ministeren. Jeg har noteret mig disse indvendinger, og jeg vil gerne forsøge at komme med en indstilling for andenbehandlingen til, hvilken struktur vi skal have, men jeg gør opmærksom på, at forslaget går ud på, at det netop er det nye forskningspolitiske råds første opgave, og det kan det jo ikke blive, hvis vi, samtidig med, at vi opretter dette forskningspolitiske råd, skal beslutte, hvor mange forskningsråd vi skal have, og hvordan sagerne skal fordeles imellem dem.

Den metode vil altså forudsætte, at man beder det nuværende Planlægningsråd for Forskningen om at rådgive regering og Folketing om det fremtidige forskningsråds struktur. Det vil jeg gerne forsøge, og hvis det ikke lykkes, kan vi måske ende med i en betænkning at skrive noget, som beroliger et flertal her i Tinget og dermed gør det muligt for ministeren alligevel at få den ansøgte bemyndigelse.

[Undervisnings- og forskningsministeren]

Jeg er glad for tilslutningen til, at vi nu lader nogle af småsagerne gå tilbage til institutionerne, og jeg er helt enig i, at en lille del af forskningsrådenes midler så også skal gå tilbage til institutionerne, sådan at institutionerne har disse penge til at sikre de småbevillinger, som der i dag er alt for mange ansøgninger til i forskningsrådene.

Hvis vi på den måde får reduceret antallet af sager, burde vi også kunne reducere antallet af råd. Jeg vil blankt indrømme, at man ikke skal lave om bare for at lave om, men jeg tror, det nuværende forskningsråds struktur trænger til at blive ændret, og i visse henseender kan ændringer i sig selv være sunde på dette felt. Taler man ikke i det uendelige om værdien af at bringe folk i stue sammen fra forskellige områder, om tværfaglige studier osv.? Jamen jeg tror også, det har en værdi, at man på forskningsområdet bringer nogle andre mennesker sammen end dem, som nu i årtier har siddet i de samme forskningsråd.

Fru Elisabeth Arnold gav det mest oplagte eksempel, da hun sagde, at vi ikke kan have forskningsråd knyttet til ganske bestemte institutioner. Det er usundt, så det er i hvert fald noget, vi er enige om skal ændres. Men lad os drøfte det under udvalgsbehandlingen. Jeg kan forsikre, at vi også i ministeriet vil gøre, hvad vi kan for at være lidt mere præcise med hensyn til vores forestillinger om fremtidens forskningsråds struktur.

(Kort bemærkning).

Knud Lind (FP):

Jeg er meget glad for, at ministeren vil se på hele strukturspørgsmålet, men det, jeg faktisk savnede fra ministeren – og det kan være, ministeren vil bekræfte det her eller under udvalgsarbejdet – var en tilkendegivelse af, at det, ministeren vil lægge vægt på i forbindelse med det forskningspolitiske råds struktur, er, at det først og fremmest er erhvervslivet og ikke alle humaniora osv., der har brug for en forskningsindsats i Danmark, hvis vi skal holde os oven vande. Det håber jeg ministeren er enig med mig i.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling

vedtoges uden afstemning.

Den fg. formand (Ahlmann-Ohlens):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til Udvalget angående Videnskabelig Forskning. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Man gik herefter til dagsordenens punkt 3, som var:

3) Første behandling af lovforslag nr. L 159:

Forslag til lov om et kvalifikationsnævn.

Af undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder).

(Fremsat 11/1 89).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Forhandling

Frank Jensen (S):

De fremtidige udfordringer stiller store krav til det samlede kvalifikationsniveau i samfundet. Samfundet bliver mere og mere kompliceret. Skal Danmark fortsat være et folkeligt demokrati, stiller det krav om yderligere almene kvalifikationer. De demografiske ændringer øger behovet for uddannelse gennem hele livet. De teknologiske fornyelser og omstillingen på arbejdsmarkedet stiller krav til øget efteruddannelse, og den nødvendige konkurrenceevneforbedring i erhvervslivet stiller krav til kvalificeringen.

Skal vi løfte denne kæmpeuddannelsesudfordring, bliver det nødvendigt i højere grad at se på brugernes reelle kvalifikationer frem for de formelle.

Socialdemokratiet mener, at det er rigtigt at decentralisere kompetencen til afgørelse om dispensation for optagelsesbetingelser og om meritoverførelser til i første instans at være en institutionsafgørelse.

Men skal vi sikre fleksibilitet i uddannelses-systemet og sikre voksnes ret til dokumenteret at få godskrevet deres reelle kundskaber og færdigheder, uafhængig af på hvilken måde disse er erhvervet, kræver det, at vi får nedbrudt og masseret trægheden i uddannelsesbåsene væk, både ved indgangsporten til uddannelser-